

GLOBÁLNÍ ROZVOJOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ: PROČ A JAK V ČESKU LÉPE VZDĚLÁVAT O SVĚTĚ

Předložený dokument shrnuje, jak Česko v posledním období pokročilo v zavádění globálního rozvojového vzdělávání. Vysvětluje, proč je důležité českou společnost všech věkových kategorií vzdělávat o světě a jeho souvislostech, a doporučuje, kdo a jak tomu může ze své pozice přispět – na ministerstvech, fakultách, školách, v místních samosprávách či organizacích.

Vzhledem k propojené a vzájemně závislé povaze našeho světa není globální „někde za hranicemi naší země“. Naše spojení s lidmi a místy na všech kontinentech znamená, že **globální** je součástí našeho každodenního života a stává se **lokálním**:

- **společensky a kulturně** prostřednictvím médií a telekomunikací, prostřednictvím cestování a migrace;
- **ekonomicky** prostřednictvím obchodu a mezinárodních financí;
- **ekologicky** sdílením jedné planety;
- **politicky** prostřednictvím mezinárodních vztahů a systémů regulace.

Spolu se společenskými, ekonomickými, technologickými a dalšími proměnami současného světa je jasné, že ke změnám musí docházet také ve vzdělávání a výchově mladých lidí, aby dokázali obstát v nových podmínkách. **Současný dynamicky se měnící svět** více než kdy dříve klade na lidi nároky *zorientovat se v něm, porozumět procesům, které ovlivňují životy nás všech a umět o něj pečovat.*

K tomu nestačí pouze odborné znalosti. Lidé si potřebují na základě poznatků o světě a jeho výzvách utvářet **vlastní hodnoty a postoje ke globálním otázkám**, zvážit svůj **vlastní díl odpovědnosti a své možnosti podílet se na změnách**. To jim může pomoci spokojeně a svobodně žít, ovlivňovat situaci ve svém okolí i ve světě, čelit výzvám dnešní doby a podílet se na utváření budoucnosti.

Globální rozvojové vzdělávání (GRV) je prostředkem k osvojení si výše zmíněných kompetencí. Je významnou a mezinárodně uznávanou součástí úsilí o udržitelný rozvoj ve všech zemích světa. Jedním z hlavních východisek GRV jsou globální **Cíle udržitelného rozvoje** (Sustainable Development Goals – SDGs), celosvětový závazek do roku 2030, který přijaly členské země OSN v roce 2015. Oporu má GRV i v dokumentech dalších mezinárodních organizací jako jsou OECD¹, Rada Evropy², EU³.

JAK CHÁPAT globální rozvojové vzdělávání

Aktuální trendy představuje vzdělávání ke *globálnímu občanství* (Global Citizenship Education), které je také strategickou oblastí vzdělávacího programu UNESCO a má za cíl:

„...podpořit učící se všech věkových skupin v převzetí aktivní role, a to jak na místní, tak na globální úrovni, při utváření mírumilovnějších, tolerantních, inkluzivních a bezpečných společností“.

Globální rozvojové vzdělávání je úzce provázáno a doplňuje se zejména s environmentálním a občanským vzděláváním. Pro všechny tyto oblasti vzdělávání je za společný rámec považováno **vzdělávání k udržitelnému rozvoji**.

To, čím se vyznačuje a na čem staví právě globální rozvojové vzdělávání, vystihují **základní principy**:

Holistický pohled na svět – Globální rozvojové vzdělávání přispívá ke vnímání současného světa jako propojeného celku, chápání všech jeho aspektů jako vzájemně závislých a hledání souvislostí mezi rozhodováním a děním na místní, regionální i celosvětové úrovni, v prostoru i čase.

Globální odpovědnost – Globální rozvojové vzdělávání pomáhá lidem vnímat sebe sama jako součást globálního společenství a motivuje je k odpovědnému jednání a chování s ohledem na sebe, společnost i svět, ve kterém žijeme, s důrazem na aktivní přispívání k překonávání nerovností.

Solidarita a sociální spravedlnost – Globální rozvojové vzdělávání podporuje solidaritu s lidmi žijícími v obtížných podmínkách a ochotu jim pomoci, dodržování lidských práv a prosazování rovných příležitostí pro všechny, a to v lokálním, regionálním i globálním kontextu.

Otevřenost a kritické myšlení – Globální rozvojové vzdělávání podporuje otevřený a kritický přístup k informacím, názorům a perspektivám, respekt k diverzitě a schopnost hodnotově založeného úsudku a rozhodnutí na základě informovaného postoje.

Participace a partnerství – Globální rozvojové vzdělávání podporuje aktivní účast lidí na řešení lokálních i globálních výzev a konfliktů a formální i neformální spolupráci a rovnocenné partnerství mezi aktéry státními i nestátními na místní, národní i mezinárodní úrovni.

Vysvětlení ke schématu GRV:

Globální rozvojové vzdělávání (GRV) přispívá k utváření **udržitelného světa**. Na svět je nahlíženo jako na propojený celek, v němž je úzká **provázanost mezi jedincem, místní a globální úrovní**. Koncept GRV zahrnuje několik oblastí, s nimiž souvisí řada globálních výzev a které se vzájemně prolínají: **porozumění propojenosti a vzájemné závislosti světa; reflexe rozmanitosti světa; podpora lidských práv; péče o svět, ve kterém žijeme; respektující soužití ve světě**. Globální rozvojové vzdělávání se zaměřuje na poznávání všech těchto globálních oblastí, nalézání souvislostí, kritické přemýšlení a utváření způsobů odpovědného jednání a chování. GRV podporuje takový rozvoj jedince, který mu umožní být **globálním občanem**, žít důstojný život podle svých představ, v souladu s druhými a s ohledem na planetu Zemi.

ZAKOTVENÍ globálního rozvojového vzdělávání v Česku

K závazku péče o globalizovaný svět a přijetí odpovědnosti za jeho stav se hlásí i naše země. Důležitým příspěvkem je **zahraniční rozvojová spolupráce České republiky**, jejíž neodmyslitelnou součástí je vedle aktivit v partnerských zemích i **globální rozvojové vzdělávání a osvěta**.

GRV se v České republice zakotvilo před více než 15 lety a systematicky se rozvíjí. Jednotný rámec umožnila nastavit **Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015** (později aktualizovaná i na období 2016–2017), která zároveň odstartovala i užší spolupráci organizací, institucí a škol.⁵ Navazující **Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech** je zpracovaná pro období 2018–2030. Strategie GRV se opírá o existující národní strategické do-

kumenty a souzní s jejich cíli. Klíčovou roli v realizaci globálního rozvojového vzdělávání hrají od samého počátku MZV a MŠMT.

Ministerstvo zahraničních věcí je především odborným garantem globálních a rozvojových témat a přes Českou rozvojovou agenturu (ČRA) finančně podporuje projekty GRV prostřednictvím dotačních titulů a donedávna i formou programu podpory trojstranných projektů.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a jím přímo řízené organizace jsou odpovědné za zajištění kvalitního začleňování a rozvoje GRV ve formálním i neformálním vzdělávání, a to od úrovně raného vzdělávání až po celoživotní učení.

Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech

uvádí jako hlavní cíl „zajistit všem občanům ČR přístup k informacím o globálním rozvoji, motivovat je k aktivnímu přístupu při řešení globálních výzev a vybavit je potřebnými kompetencemi, které jim pomohou podílet se na udržitelném rozvoji světa“.⁶

Strategický rámec Česká republika 2030

reaguje na Cíle udržitelného rozvoje a je příspěvkem naší země k jejich naplňování, udává v oblasti vzdělávání tento cíl: „Vzdělávání rozvíjí individuální potenciál jedinců a jejich schopnost zvládat i ovlivňovat změny a podporuje soudržnou společnost orientovanou na udržitelný rozvoj.“⁷

Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018–2030

spatřuje jako důležité pro své naplňování „posílení prezentace rozvojových témat ve formálním i neformálním vzdělávání prostřednictvím GRV a osvěty a účinnější promítnutí témat udržitelného rozvoje do systému vzdělávání, včetně příslušné metodické a didaktické podpory pro pedagogické pracovníky.“⁸

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020

pojmenovává jako jeden ze čtyř hlavních cílů „rozvoj aktivního občanství vytvářející předpoklady pro solidární společnost, udržitelný rozvoj a demokratické vládnutí.“⁹

Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+

vymezují strategický cíl „zaměřit vzdělávání více na získání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život.“¹⁰

Co říkají PRŮZKUMY o české společnosti ve vztahu ke globálním výzvám?

Je třeba zvyšovat povědomí o globálních a rozvojových tématech a podporovat občanskou participaci

V červnu 2019 v rámci průzkumu Eurobarometr probíhaly s Evropany rozhovory zaměřené na **vztah občanů EU k rozvojové spolupráci**. Ačkoli si více než dvě třetiny respondentů v Česku (68 %) myslí, že je důležité pomáhat v rozvojových zemích, je to ve srovnání s ostatními zeměmi EU druhý nejnižší podíl. I v dalších ukazatelích, které se týkají např. řešení chudoby, financování, zajištění udržitelného rozvoje či role soukromých společností, jsou obyvatelé Česka v podpoře pomoci rozvojovým zemím na posledních místech. Významný je i fakt, že oproti loňskému roku u nás došlo k výraznému poklesu podpory.¹¹

Výsledky výzkumu veřejného mínění z července 2019 zaměřené na **povědomí o Cílech udržitelného rozvoje v české populaci** (Ipsos pro Asociaci společenské odpovědnosti) ukazují, že o SDGs někdy slyšeli 3 z 10 Čechů. Mezi obyvateli pak nejvíce rezonuje cíl Zdraví a kvalitní život. Ačkoli pro udržitelnou budoucnost je nutné vnímat cíle v jejich celistvosti a provázanosti, otázky chudoby a hladu, nerovnosti či partnerství ke splnění cílů pro ně mají nízkou prioritu.¹²

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) pravidelně publikuje **index kvality života** (tzv. Better Life Index), který zahrnuje 11 různých ukazatelů. Měření z roku 2017 porovnává 35 ekonomicky vyspělých, demokratických zemí. Česká republika v něm vykazuje *velmi nízkou občanskou participaci a angažovanost*.¹³

Česká školní inspekce se **vzdělávání v globálních a rozvojových souvislostech** věnovala ve své činnosti ve školním roce 2015/2016. Šetření mj. ukázalo, že ve školách je kladen důraz na environmentální/ekologická témata ve srovnání s ostatními tématy (z oblasti vzdělávání k udržitelnému rozvoji a GRV) a že aktivizující participativní metody jsou využívány pouze v malém podílu škol. Mezi doporučeními ČŠI se uvádí:

- věnovat se ve větší míře tématům souvisejícím s spojeností světa, aktuálním děním a problematikou rozvoje,
- využívat ve větší míře aktivizující metody a formy výuky,
- ustavit ve školách funkci koordinátora pro začleňování globálních a rozvojových témat.¹⁵

Vztahem mladých lidí k aktivnímu občanství se v letech 2015–2018 zabýval i výzkum evropských univerzit (mezi nimi i Masarykova univerzita). Nízké aktivní zapojení vysvětlují autoři výzkumu mj. *neschopností orientace v aktuálním veřejném a politickém dění*, která je spojená s *pocitovaným nedostatkem informací* mladých lidí i jejich učitelů. Větší informovanost a zájem o politická, světová, evropská, environmentální či společenská témata pozitivně ovlivňuje míru participace. Aktivitu mladých lidí může podle výzkumu negativně ovlivňovat i *strach ze sebevyjádření a pocit, že „náš názor nikoho nezajímá“*.¹⁴

V neposlední řadě pedagogové a školy, kteří se věnují GRV, přinášejí **důkazy o pozitivním dopadu GRV** na své žáky i širší komunitu. Šetření realizované členskými organizacemi FoRS – Českého fóra pro rozvojovou spolupráci prokazuje význam GRV. Učitelé považují GRV za součást základů vzdělání pro 21. století a vnímají jeho přínosy v osobní i celospolečenské rovině. „GRV připravuje žáka na skutečný život, jeho problémy a výzvy. Učí ho důležitým dovednostem, pomáhá orientovat se ve světě, jeho pestrosti a vytvářet si vlastní postoje na základě zvažování různých úhlů pohledu. Důležitou složkou je vlastní aktivita žáka, snaha něco udělat, změnit, pomoci (ve škole, v obci, ve světě),“ říká Michaela Eliášová (učitelka, ZŠ Příbor).

FINANCE pro globální rozvojové vzdělávání

GRV potřebuje větší finanční podporu

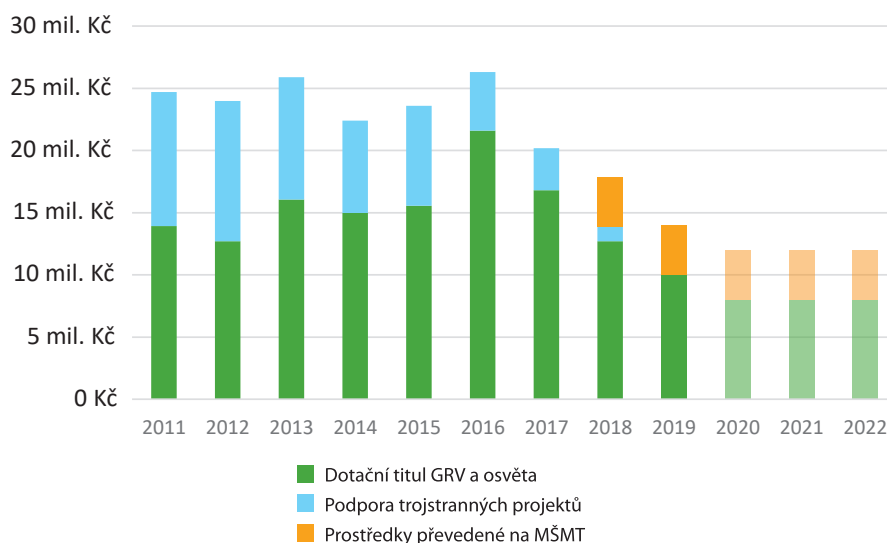
V realizaci samotných programů či projektů a v rozvoji GRV hrají nejvýznamnější roli neziskové organizace. Tento dokument se proto ohledně financování zaměřuje na informace spojené především s jejich činností, byť se v posledních letech věnují GRV v praxi i další subjekty, jako například některá akademická pracoviště, Národní ústav pro vzdělávání, Národní institut dalšího vzdělávání či Svaz měst a obcí ČR.

Realizátoři aktivit a projektů GRV využívají **domácích i zahraničních zdrojů financí**. Jediným dlouhodobým a pravidelným poskytovatelem finanční podpory projektům GRV a osvěty je **Ministerstvo zahraničních věcí prostřednictvím České rozvojové agentury** v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Rozhodující pro realizátory je, zda mají **finanční prostředky dlouhodobě a kontinuálně**. Jedině v takovém případě lze programy a projekty **rozvíjet** v souladu s potřebami ve vzdělávání a osvětě, **sledovat jejich dopad, zvyšovat kvalitu a efektivitu a zajišťovat udržitelnost**. Potvrzuje to

zkušenost organizací, které díky úspěšnosti v grantových výzvách mohou nejen do škol, zájmových a jiných skupin šířit povědomí o globálních a rozvojových tématech, inspirovat a zavádět inovativní přístupy, ale také budovat stabilní týmy, zvyšovat jejich profesionalitu, a neustále tak zlepšovat svoji práci.

Financování projektů GRV a osvěty v období 2011–2018 a plán do roku 2022

Dotační titul „Globální rozvojové vzdělávání a osvěta veřejnosti“

Je **významným zdrojem financování od roku 2004**. V minulých letech byla dlouhodobě výše financování na úrovni 15 mil. Kč ročně, nyní však **dochází k výraznému snižování částky**. V roce 2018 bylo pro GRV a osvětu alokováno celkem pouze 12 mil. Kč a v roce 2019 částka klesla na 10 mil. Kč. Na roky 2020, 2021 a 2022 se podle plánu zahraniční rozvojové spolupráce ČR počítá pouze s 8 mil. Kč pro GRV a osvětu.

MZV zároveň v letech 2018 a 2019 převedlo rozpočtovým opatřením finanční prostředky ve výši 4 mil. Kč na MŠMT. Z této částky Národní institut dalšího vzdělávání financuje vzdělávání pedagogických pracovníků o problematice GRV. Tato podpora by měla každoročně podle plánu do roku 2022 ve stejné výši pokračovat.

Granty Evropské komise jsou dalším důležitým zdrojem financování GRV a osvěty. Podporují panevropské projekty, které vyžadují utváření velkých konsorcií. Ačkoli je v těchto grantových řízeních velká konkurence a jsou organizačně i administrativně poměrně náročné, daří se dosud některým českým organizacím uspět a Česká republika je v mezinárodním srovnání za svoji úspěšnost oceňována.

Mnohé subjekty hledají finanční možnosti i v rámci výzev, které sice nejsou explicitně určeny pro GRV, mohou však pomoci rozvoji a šíření GRV. Jde například o **Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání** hrazený z evropských strukturálních fondů či o prostředky **místních samospráv a krajů**. Financovat aktivity GRV pomáhají i **soukromé a nadační zdroje**. Uvedené granty

Snižování částky v dotačním titulu GRV a osvěta a omezení spolufinancování projektů podpořených jinými zahraničními donory (zejména EU) **zásadně ohrožuje aktivity v oblasti GRV a osvěty o rozvojové problematice**. Bez dostatečných prostředků nemůže být zajištěn nejen další rozvoj GRV, ale ani kontinuita vybudovaného know-how, získaných zkušeností a fungující spolupráce. Tudíž **nelze ani zodpovědně zajistit zvyšování povědomí široké veřejnosti o globálních výzvách a souvislostech a zahraniční rozvojové spolupráci ČR a posilování globálního občanství**.

CO POTŘEBUJE globální rozvojové vzdělávání v Česku

Mají-li lidé v České republice

- lépe rozumět problémům chudoby a nerovností ve světě, klimatickým změnám, migračním, ekonomickým či energetickým krizím a jiným výzvám 21. století,
- chápat úlohu humanitární pomoci a rozvojové spolupráce a
- podílet se aktivně na utváření udržitelného světa, pak musí mít globální rozvojové vzdělávání své pevné místo ve formálním, neformálním i informálním vzdělávání. K tomu je nutná součinnost všech zainteresovaných hráčů.

OBECNÁ DOPORUČENÍ pro GRV v Česku lze shrnout do několika bodů:

- **stabilně zakotvit GRV ve vzdělávacím systému**
- **zajistit dostatečné financování** GRV a osvěty, bez něhož aktéři nemohou realizovat své aktivity
- **podporovat vzdělavatele** prostřednictvím metodických materiálů, nabídky vzdělávání a konzultací
- **vyhodnocovat programy a projekty** GRV a osvěty, sledovat jejich dopad
- **vycházet z existujících zkušeností a příkladů dobré praxe** v rámci ČR i ze zahraničí a šířit je
- **sledovat a šířit nové trendy** dle potřeb a vývoje společnosti
- **podporovat celoživotní učení** zaměřené na globální občanství a udržitelný rozvoj
- **aktivně spolupracovat** mezi sektory a zainteresovanými aktéry a **rozšiřovat škálu aktérů, a to včetně médií a privátního sektoru**

Podpora trojstranných projektů českých subjektů

V rámci tohoto programu byly **spolufinancovány projekty realizované českými subjekty**, které uspěly v grantovém řízení Evropské komise či jiných evropských dárců. Částka na podporu trojstranných projektů zaměřených na GRV a osvětu se do roku 2015 pohybovala mezi 7–10 mil. Kč ročně. Českým organizacím tak bylo umožněno navázat spolupráci s mezinárodními partnery a zapojit se do větších víceletých projektů. Zástupci organizací i cílových skupin díky tomu získali potřebné know-how a nové zkušenosti, do českého prostředí se dostaly metody a přístupy osvědčené v zahraničí a posílila se účinnost českých financí.

Od roku 2016 začala podpora klesat s odůvodněním, že je třeba podporovat takřka výhradně projekty v rozvojových zemích, nikoliv vzdělávání a osvětu v ČR. Na rok 2019 již nebyl podpořen žádný projekt GRV. V témže roce proběhla i evaluace celého programu, která vyhodnotila jako velmi významný tzv. **finanční „pákový efekt“ podpořených projektů**, kdy 1 Kč vložená z programu znamenala realizaci aktivit za 6,7 Kč během sledovaného období 2016–2018. Evaluační zpráva uvádí, že u GRV a osvětových projektů je „pákový efekt“ ještě vyšší. Nicméně nová podoba programu trilaterální spolupráce se zaměřuje výhradně na podporu projektů ve vybraných rozvojových zemích, tudíž **byla vyloučena možnost žádat o spolufinancování projektů GRV a osvěty zaměřených do českého prostředí**.

jsou však často jednorázové a neposkytují příležitost pro rozvoj mnohaletých programů s dlouhodobým dopadem.

Zapojení a spolupráce všech hráčů jsou klíčové

DOPORUČENÍ VYBRANÝM AKTÉRŮM, kteří zásadně ovlivňují kvalitu a účinnost GRV:

Ministerstvu zahraničních věcí a České rozvojové agentuře

- nadále zastávat **koordinační roli** a být **odborným garantem** pro GRV a osvětu v Česku,
- **významně navýšit finanční prostředky** pro dotační titul GRV a osvěta, aby odpovědně a dostatečně zajistily potřebnou realizaci GRV a osvěty v souladu s aktuálním děním a trendy; dle doporučení UNDP a *Evropského konsensu o rozvoji: příspěvek k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti* by GRV mělo být finančně podporováno alespoň 3 % z ODA (oficiální rozvojová pomoc),
- **vytvořit mechanismus a vyčlenit prostředky pro potřebné spolufinancování** projektů GRV a osvěty podpořených z grantů Evropské komise nebo jiných dárců,
- **aktivně propagovat GRV a osvětu** směrem k dalším resortům a složkám státní správy a privátnímu sektoru,
- zajišťovat a rozvíjet **kapacity pracovníků MZV a ČRA** pro vedení agendy GRV a osvěty.

Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, Národnímu pedagogickému institutu a České školní inspekci

- přijmout **prokazatelnou roli MŠMT jako gestora GRV** a aktivně se **zapojit do meziresortní spolupráce**, zejména s MZV a MŽP,
- **zařadit GRV do připravované Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+** a navazujících dokumentů jako nezbytnou součást pro naplňování strategického cíle *zaměřit vzdělávání více na získání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život*,
- zajistit **efektivní začlenění GRV do revidovaných rámcových vzdělávacích programů** na všech stupních vzdělávání, **vnímat GRV jako logický celek a zachovat jeho průřezový charakter**, který umožňuje realizaci GRV napříč všemi vzdělávacími oblastmi,
- **vytvořit finanční mechanismus pro podporu rozvoje a šíření GRV** a zohlednit GRV v grantových výzvách operačních programů,
- zajistit a rozvíjet **kapacity pracovníků** pro vedení agendy GRV,
- **zohledňovat doporučení ze šetření ČŠI** zaměřené na vzdělávání v globálních a rozvojových tématech a sledovat výsledky PISA zaměřené na globální kompetence žáků,
- uskutečnit **navazující šetření ČŠI v oblasti GRV** a zvážit zapojení ČR do zjišťování úrovně globálních kompetencí v rámci šetření PISA.

Pedagogickým fakultám a dalším vysokým školám

- **zahrnout GRV do přípravy budoucích učitelů**, a to do teoretické přípravy i jako součást pedagogických praxí,
- **věnovat se globálním a rozvojovým otázkám** i v rámci studia nepedagogických oborů,
- provádět **výzkum v oblasti GRV** zejména se zaměřením na kvalitu a dopady realizace GRV v praxi.

Školám, vzdělavatelům a zřizovatelům (obcím a krajům)

- zařazovat **cíle GRV do strategických dokumentů** na regionální, místní i školní úrovni,
- **zvyšovat v oblasti GRV kompetence** učitelů a dalších pracovníků, kteří pracují s dětmi a mládeží, podporovat jejich vzdělávání, aby dokázali být nositeli změny a převzít roli průvodců učením v měnícím se světě,
- **uceleněji začleňovat GRV do výuky** ve všech předmětech,
- **podporovat celoškolský přístup**,
- **využívat existující metodické materiály** a výstupy projektů GRV,
- **rozvíjet a podporovat spolupráci v oblasti GRV** mezi pedagogy (uvnitř i vně školy), školami i regiony.

Nevládním neziskovým organizacím

- **sledovat trendy** ve vzdělávání a **přinášet zkušenosti** přímo z rozvojové praxe,
- poskytovat **odborné informace** a zpracovávat **nová či aktuální témata** (např. migrace, potravinová bezpečnost, odpovědné cestování, společenská odpovědnost firem, daňová spravedlnost aj.),
- šířit **ověřené programy a inovativní metody** ze zahraničí i z prostředí českých škol a organizací,
- **rozvíjet odborné, metodické a lektorské kapacity pracovníků** organizací,
- **iniciovat vznik a zapojovat se do expertních a mezi-sektorových skupin** na národní i regionální úrovni se zaměřením na GRV a osvětu.

Příloha: ÚSPĚCHY GRV v Česku

Téměř 100 Světových škol v Česku

Člověk v tísni - Varianty, ARPOK, ADRA

Každým rokem přibývá škol, které se rozhodnou splnit potřebná kritéria a získat titul **Světová škola**. Jde o školy, kde témata světového dění a situace v rozvojovém světě jsou přirozenou součástí výuky i života školy. Žáci sledují místní problémy, které mají globální dopad, a usilují o jejich řešení. Ve spolupráci s partnerskou organizací jsou pořádány místní akce, které přináší pozitivní změny, a globální témata se tak dostávají i do života místní komunity.

Díky programu Světová škola děláme s žáky projekty, kterými můžou ovlivnit svět, a to se jim daří, mají z toho radost a ta škola jim přijde smysluplnější. (Andrea Tláskalová, učitelka, ZŠ J. V. Sládka Zbiroh)

Přes tři desítky udržitelných měst, obcí či městských částí

Charita ČR a Svaz měst a obcí ČR

Projekt **Udržitelná města a obce pro rozvoj** pomáhá mezi zástupce místních samospráv i obyvatele zapojených municipalit šířit témata udržitelného rozvoje, rozvojové spolupráce, humanitární pomoci a celkové globální odpovědnosti českých měst a obcí. Cílem není jen o daných tématech informovat, ale zároveň města a obce motivovat a podporovat k vlastní akci. Příkladem může být město Chrudim, kde se z akce **Chrudim za udržitelný svět** stala pravidelná událost organizovaná městem ve spolupráci s místními spolky.

„Cílem akce bylo přiblížit dětem, jaké problémy spojují běžná česká města a obce a jejich obyvatele s jejich protějšky v rozvojových zemích. Chtěli jsme ukázat naší mladé generaci, jak oni sami mohou svým šetrným a udržitelným chováním pomoci lidem žijícím tisíce kilometrů daleko...“ (Šárka Trunečková, koordinátorka projektu Zdravé město a místní Agenda 21, Chrudim)

Na 400 dětí a mladých v Lize férového fotbalu za sezónu 2018/2019

INEX-SDA

Projekt **Fotbal pro rozvoj** se v Česku rozvíjí již od roku 2006. Jeho metodika *football3* byla vyvinuta v Kolumbii, vychází z pouličního fotbalu a je založena na myšlence, že základní hodnoty *fair play*, rovnost pohlaví, spolupráce a dialog jsou stejně důležité jako fotbalová technika. Do regionů ČR každoročně zavítá mezinárodní tým, který pomáhá mladým lidem rozvíjet otevřenost a odbourávat předsudky.

„Mně osobně football3 pomohl s komunikací a myslím, že hodně lidem také. Pozápasové a předzápasové dohody „nutí“ lidi více mluvit a přemýšlet. Když jsem se v zápasech začala zaměřovat na to, abychom se nějak dohodli, tak se mi to snadno přeneslo i do života.“ (Christina Kiki Zítková, účastnice Ligy férového fotbalu)

Více než 400 učitelů prošlo kurzy „Kritické myšlení a globální témata“

NaZemi

Akreditované kurzy **Kritické myšlení a globální témata** propojují základní program *Čtením a psaním ke kritickému myšlení a model kritického myšlení* Stephena Brookfielda s tématy globálního vzdělávání (např. konflikty, nerovnost, vzdělání, předsudky, práce, občanská zodpovědnost). Účastníci kurzu hledají cesty, jak smysluplně učit, rozvíjet kritické myšlení, dovednosti potřebné k vedení diskuze a informovanému rozhodování.

„Uvědomila jsem si, že při zavedení metod kritického myšlení do výuky více poznávám své studenty. Často mě až příjemně překvapí, jak dokáží formulovat své názory, jak jsou otevřenější a jak pomalu začínají naslouchat jiným. Mnohé z metod jsou zábavné, podněcují diskusi, zvednou děti ze židlí a motivují k učení.“ (Hana Hajtmarová, učitelka, ZŠ Zábřeh)

Skauti jako ambasadoři globálních témat

Junák – český skaut, NaZemi

Vnímat svět celistvě a v souvislostech, domýšlet dopady svého jednání a zodpovědně se rozhodovat i chovat – o to usilují skauti ve svých oddílech. Díky mezinárodnímu projektu **Skauti na Zemi** bylo vyškoleny 106 skautských lektorů, kteří působí jako ambasadoři témat globálního vzdělávání ve svých organizacích – tvoří metodické a tematické materiály a zajišťují odbornost skautských vedoucích po celé republice. Projekt v roce 2018 získal evropskou cenu GENE za inovativní přístup ve vzdělávání.

„Vnímám vzdělávání jako jednu z nejprospěšnějších činností a témata jako propojenost světa, aktivní občanství či vnímání odpovědnosti za své spotřebitelské chování považují za důležitá. Pro mě je to cesta, jak zanechat svět o něco lepší, než jaký jsme ho našli.“ (Anna Hubáčková, býv. vedoucí oddílu, Brno)

Výchova ke globální odpovědnosti v přípravě budoucích učitelů

Univerzita Karlova – Katedra preprimární a primární pedagogiky, Pedagogická fakulta

Povinně volitelný předmět **Výchova ke globální odpovědnosti** je vyústěním dlouhodobé spolupráce se vzdělávacím programem Varianty. Samotný vznik předmětu umožnilo zapojení katedry do mezinárodního projektu *„Za změnou je učitel!“*. Studenti učitelství pro 1. stupeň základní školy si díky tomu osvojují, jak témata GRV vhodně zprostředkovávat dětem – zažívají zkušenostní učení, pracují s videoukázkami, navrhují vlastní výuku.

Celou problematikou GRV jsem se nikdy moc nezabývala a ani mě nelákala. Ale díky ukázkám projektů, které jsou nápadité a pro žáky lákavé, se mi toto téma velmi vrylo pod kůži a nemohu nad tím přestat myslet. (studentka učitelství pro 1. stupeň ZŠ)

Global Storylines na 1. stupni ZŠ

NaZemi

Podle skotského vzoru je do českého prostředí adaptována metoda **Global Storylines**. Děti jsou vtaženy do příběhu, který se stává dlouhodobou osou výuky, vytvářejí si prostředí a role ve zvolené komunitě a skrze fiktivní příběh hledají řešení problémů a výzev. Výuka využívá prvky dramatické výchovy a umožňuje prozkoumávat globální témata v bezpečném prostředí. Děti vede k aktivnímu přístupu k řešení problémů ve svém okolí i ve světě, spolupráci, solidaritě a empatii.

„Metodika Global Storylines mi pomohla u většiny žáků a žákyň rozvíjet schopnost vcítit se do druhého, respektovat ho a snažit se poslouchat, co říká.“ (učitelka 1. stupně ZŠ)

Dveře do světa pro české učitele

Národní institut dalšího vzdělávání

Učitelům poskytují podporu v zavádění GRV do výuky studijní cesty do zahraničí. Získané zkušenosti využívají nejen ve své výuce, ale sdílejí je i se svými kolegy. Účastníci zahraničních cest zpracovávají prakticky orientované výukové materiály, které jsou k dispozici široké školské veřejnosti. Pedagogům je vedle metodických materiálů nabízeno také další vzdělávání v oblasti GRV.

„Budeme rádi, když se nám znalosti a dovednosti z GRV podaří využít i při akcích školy s rodiči a bezprostřední komunitou okolí školy.“ (učitel)

Již 5 ročníků konference Učíme o globálních souvislostech

ARPOK

Tato konference se stala tradiční akcí v Olomouci. Umožňuje na regionální úrovni propojovat aktéry ve vzdělávání, zasvěcovat je do GRV, inspirovat a poskytovat prostor pro diskusi nad aktuálními otázkami. Konference byla věnována např. Cílům udržitelného rozvoje, obrazu rozvojových zemí v médiích či udržitelnému rozvoji v životě školy.

„Celý svět a náš skutečný život je o souvislostech, proto je nutné to ve škole dětem také vysvětlovat.“ (Hana Vacková, učitelka, Gymnázium Olomouc-Hejčín)

Týden globálního vzdělávání napříč Evropou

FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci

České organizace a instituce se pravidelně připojují k Týdnu globálního vzdělávání, který probíhá pod záštitou North-South Centre při Radě Evropy. Během tohoto týdne se ve veřejném prostoru či na školách konají vzdělávací a osvětové akce. Globální a rozvojová témata jsou tak přibližována srozumitelným a poutavým způsobem. Vrcholnou událostí Týdne se stává Festival GRV.

„Potkávání a sdílení v tomto složení je velice přínosné pro sdílení a předávání informací i navazování kontaktů.“ (účastník Festivalu GRV)

S Filozofií pro děti k porozumění globálním a rozvojovým tématům

Člověk v tísni – Varianty

S metodou **Filozofie pro děti** se pracuje asi v 60 zemích světa, pracovníci programu Varianty ji objevili u svých partnerů ve Velké Británii. Metoda dětem i starším studentům pomáhá rozvíjet empatii a respekt k různým názorům, sdílet nápady, nahlížet věci z několika úhlů pohledu. Učitelé metodu považují za atraktivní způsob, jak s dětmi otevírat a diskutovat složitá aktuální témata.

„Dávám si teď větší pozor na způsob kladení otázek, abych dětem nepodsouvala svůj pohled – kladu je opatrně a nechám mluvit je.“ (učitelka, ZŠ a MŠ ANGEL v Praze 12)

Zdroje:

- 1 OECD (2016): Global competency for an inclusive world. <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>
- 2 Rada Evropy (2016): Competences For Democratic Culture: Living together as equals in culturally diverse democratic societies. <https://rm.coe.int/16806ccc07>
- 3 EU (2008): European Consensus on Development: the contribution of Development Education and Awareness Raising https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/publication-development-education-for-the-european-consensus-200806_en.pdf
- 4 UNESCO (2014): UNESCO Education Strategy 2014-2021. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231288>
- 5 MZV (2016): Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017. https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/podpora_zrs/index.html
- 6 MZV (2019): Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech. https://www.mzv.cz/file/3418207/Strategie_GRV_2018_2030.pdf
- 7 Úřad Vlády České republiky (2017): Strategický rámec Česká republika 2030. <https://www.cr2030.cz/strategie/>
- 8 MZV (2017): Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018-2030. https://www.mzv.cz/file/2583329/strategie_mzv_2017_A4_09.pdf
- 9 MŠMT (2014): Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. <http://www.vzdelavani2020.cz/>
- 10 MŠMT (2019): Hlavní směry vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. <http://www.msmt.cz/file/51582/>
- 11 Evropská komise (2019): EU Citizenship and Development Cooperation. https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/eurobarometer-2019-eps-494-report_en.pdf
- 12 Ipsos (2019): Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). Výsledky výzkumu veřejného mínění. <https://drive.google.com/file/d/1FtY0cdAGF5c2JNuitjv3wm5TnmhHfr/view>
- 13 OECD (2017): Better Life Index. <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/czech-republic/>
- 14 Macková, Alena a kol. (nedatováno): Catch EyoU. https://ivdmr.fss.muni.cz/media/3077209/catch_zprava.pdf
- 15 Česká školní inspekce (2016): Tematická zpráva. Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách. https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Tematicke%20zpravy/2016_TZ_globalni_razvojova_temata.pdf

Vydalo: FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci
Rok vydání: 2020

Autoři: Petra Skalická, Jana Miléřová, Eliška Šertlerová, Pavel Příbyl a zástupci členských organizací FoRS.

Dokument bylo možné připravit díky finančním prostředkům Evropské unie a České rozvojové agentury. Stanoviska zde uvedená jsou pohledem Českého fóra pro rozvojovou spolupráci – FoRS. Obsah nevyjadřuje stanoviska donorů a nezakládá zodpovědnost z jejich strany.

+420 222 522 480

www.fors.cz

info@fors.cz

[@FoRS_CZ](https://www.facebook.com/FoRSPraha)

Vladislavova 1460/12, Praha 1, 110 00

<https://www.facebook.com/FoRSPraha>